

Življenje kólne svoje,
In sebe kólne sam,
Imetje kólne svoje,
Blagá prepólni hram.

Umirajoč še stoka:
„Denár! — oh to bolí —
Imèl jaz nisem tebe,
Imèl si mene — ti!“

Fr. Krek.

Z Božjo pomočjo.

(Konec.)

III.

o večerji je povedala Petrovka še enkrat gospodarju Logarju zgodbo naših dveh znancev. Vsa družina je bila ganena. Gospodinja je bila takoj pri volji dati jima vsaj za toliko časa stanovanje v hiši, dokler se kje za kaj primernege ne poizvé. Logar se pa nekoliko zamisli in reče:

„Tedaj kot vojak je umrl vaš mož?“

„Dá, kot vojak domačega polka.“

„Na Laškem, v zadnjem vojski.“

„Prav takrat, ko je sardinski kralj našega dobrega cesarja napadel?“

„Še bolj vaju tedaj pozdravljam, siroti vojaka, ki je padel za cesarja in dom; jaz sem bil tudi v tej vojski, ali Bog me je v svojej dobrotljivosti ohranil mojej družini.“

Žena si je pri tem brisala solzé z lica; privabil jih je spomin na preteklo žalost. Tudi možu se je zažarilo oko, obrnil se je v stran, potem vpraša:

„Kje pa je padel vaš mož, v katerej bitki, ali veste?“

„Blizu Novare, — tako je menda stalo zapisano.“

„Blizu Novare? Tedaj prav tam, kder sem jaz tako čudovito rešil svoje življenje, — Bog bodi zahvaljen!“ Ozrl se je k višku in nadaljeval: „Šaj sem vam vže velikokrat pravil. — In vašega moža — morda sem ga poznal; kako pa se je pisal?“

„Oj težko ste ga poznali, kako tudi, pri vojakih jih je mnogo, brez števila, drug za drugega ne vedó. Ali ste slišali kdaj imé Ažman?“

„Ves izvan sebe vstane logar k višku ter hlastno povpraša:

„Ažman, pravite, Ažman? Morda Peter Ažman?“

„Dà, prav Peter iz Studenega.“

„Tedaj, tedaj — tu prime Petrovko za roke — sem jaz vaš dolžnik. Sam Bog vas je pripeljal v mojo hišo. Ne spustim vas, saj sem vam dolžan, sveto dolžan.“

Naša znanka ni vedela, kako se jej godi. Ni si mogla razložiti logarjevih besed. Ali kmalu ga je razumela, ko jej je povedal svoj dogodek z bojišča. Bil je logar z malim oddelkom vred poslan pregledovat pokrajino. Tiho in pazno je

peljal svoje vojake skozi gozd, gledaje, če ni kde kaj sumljivega. Nič ne opazi. Tù se zavijó okrog zelenega grička in izza njega planejo skriti sovražni vojaki. Ker naši niso bili nič pripravljeni, bili so brez dvombe zgubljeni. V boji, ki se prične, padajo logarjevi tovariši ob levej in desnej; sam je še, vpijejo mu: podaj se! podaj se! vže vihti jeden nad njim sabljo, ko od strani zagrmi puška in sovražniku pade sablja iz rok; mrtev se sam zgrudi na tla. Drugi — bili so še trije — hitro zbežé. Logar je bil rešen. In kdo je bil njegov rešnik? Povedal mu je svoje imé — Ažman Peter. Lehko si je misliti, kako hvaležnost je čutil logar proti svojemu dobrotniku, ki ga je rešil gotove smrti. Sklenila sta večno prijateljstvo in pripovedujoč si drug drugega razmere, prošel jima je večer. Drugi dan je bila velika bitka. Pred njo sta si še enkrat podala roké in obljubila, če kdo izmej njiju pade, drug za drugega družino po svojej moči skrbeti. In kakor bi bila slutila; res je jeden izmej njiju ostal mrtev na bojišči. Z besedami: „o Bog, moja žena!“ zgrudil se je poleg logarja Peter na tla. —

To povest, logarjevim domačim vže znano, pripovedoval je logar začudenej in iznenadenej vdovi. Pripovedoval jo je tako ganljivo, da so bile vsem oči rôsne. Končno je še pristavil:

„Prav sam Bog, kakor sem vže rekel, vas je poslal sém; jaz sem se premalo držal svoje obljube. On sam me je opomnil. Zato pa ne zamerite, da tako pozno vračujem svoj dolg. Vi ostanete pri nas. Vaš sinček je od danes moj sinček. Od danes imamo tri otroke pri nas, kaj nè, ti mati?“

„Seveda, saj je to naša dolžnost; in še tako hitro so se sprijaznili. Prav božja volja je to,“ pristavila je dobrosrčno mlada logarica.

„Ná, še jaz se bom zdaj pri vas pomladila; zdaj imam tri v svojem varstvu, tri majhne nedolžne otročiče in nazadnje še tebe — Anica. O to mi dela veselje na stara leta,“ izpregovori stara teta in solzé se jej zaleskečejo v očéh.

Bil je lep večer, ki so ga ta dan preživeli pri logarjevih. Vsi, prav vsi so bili srečni in zadovoljni, najbolj pa Andrejček in mati njegova. Ta sicer z otroci vred ni slišal dogodbe; mati je vže poprej bila vse spravila spat, a imel je to noč tako lepe sanje, kakor je pravil zjutraj, da je mislil, da je v nebesih. Zdelo se mu je, da se igra z angeljci in ž njim vred Barbka in Janezek; nato zopet, da ima puško na rami in da hodi po zelenih gozdih, moško kakor lovec in strelja. Kar nehati ni mogel pripovedovati, toliko lepéga se mu je sanjalo po noči.

Mati njegova tudi dolgo ni mogla zaspati. Boga je zahvalila, da je vse tako dobro uredil. Zdaj je pod streho pri dobrih, prisrčnih ljudéh — kakor domá — ona in njen sin. Te vesele misli so jo čez dolgo še-le zazibale v sladko spanje.

Ni se motila. Logar je držal svojo obljubo. Naša dva znanca sta bila od tega dne prišteta njegovej družini. Mati je delala zdaj to, zdaj óno, kot druga gospodinja, a Andrejček se je kratkočasil in igral z otroci. Ti so bili prijatelji, da nikoli tega. Teta Jera se je pritoževala, da sta zdaj Barbka in Janezek oba na njo pozabila, ódkar je Andrejček pri njih. Tako jim je prijetno tekeli čas do zime. Šole ni bilo takrat še v vasi. Janezek in Andrejček, ki sta bila skoraj jednake starosti, morala sta se zato učiti pri logarju brati. To vam je bila pridnost, vse drugače, kakor sicer pri otrocih. Vse sta si zapomnila, vsako črko sta takoj znala,

če jima jo je samo jedenkrat povedal oče — njiju učitelj. Po novem letu sta v pratiki vže znala prebrati vse svetnike.

To je bilo prijetno videti, kako je Andrejček Barbki kazal rudeče naslikane svetnike in jo učil njihovih imén:

„Vidiš, tù-le je sveta Jedert.“

„O nè, to so miške,“ odgovorila je deklica.

„Nè, nè, sveta Jedert je.“

„I, saj vidim miške; poglej no, kako so majhne in nekaj glodajo, izvestno so lačne.“

„Nič ni res; le sem poglej te-le črke: Ta le je — J, ta — e, ta — d, ta zopet — e, ta — r, ta tukaj, ki je taka, kakor križ, ta je pa. — t; no, vidiš zdaj, da je to Je — dert.“

Deklica ni razumela takega učenega dokazovanja; bilo je za njo še previsoko. Srpo je gledala mladega svojega učitelja, kakor bi hotela reči:

„Zdaj pa ravno toliko vem, kakor poprej, ali pa še menj.“

Morala je pomagati teta Jera, ki je povedala zgodbo svoje patrone otrokom in tudi, zakaj se slika z miškami. Tako je tedaj šlo. Logar je učil dečka na abecednik; ta dva pa Barbko na pratiko in tako so kmalu prišli tako daleč, da je tudi Barbka poznala vsaj večje svetnike, katerih imena so jej bila vže znana. Nesla je pratiko materi in ta je morala vsako, še tako nujno delo pustiti, da jej je mala učenka pokazala, kaj vže vse zna. Prebiral je list za listom in kazala s prstkom:

„To le ste vi, mama, tu le z orgljicami, — bila je podoba sv. Cecilije, katero je kazala; — tù-le, ta kelih, ki kača iz njega gleda, je pa naš Janezek in naš oče; pa tudi vem, zakaj je ta grda kača tukaj. Sv. Janezu je neki grdi nevernik, kar huda sem nanj, ukazal, da mora strup izpiti iz tega keliha; a on je napravil sv. križ čezenj in kača je zlezla iz keliha; sv. Janez je pa popil in nič žalega se mu ni zgodilo. Ta-le tukaj so pa Andrejčkov oče, ki imajo ključce — sv. Peter — in ta žena tù-le so pa mati Andrejčkova; kaj ne, mama, da vže veliko znam?“

Mati jo je seveda morala pohvaliti in poljubiti za plačilo. —

Pri logarju je bilo odslej jako prijetno življenje. Otroci so delali veselje svojim starišem in ti so jih lepo učili pobožnega, delavnega življenja.

Za dobro leto dnij se je v nekoliko izpremenilo. Janezek je moral v mesto v šolo. Andrejček in Barbka sta jokala, ko sta se tam pri znamenji, kamor sta ga šla z Jero spremit, ločila od njega. On pa se je držal nekaj časa moško, kolikor se je mogel, a nazadnje so tudi njega posilile solze; rekel jima je:

„Ko pridem iz mesta, pa vama prinesem kaj lepega.“

„Le pridno se uči; dobro spričevalo bode najlepše, kar moreš prinesiti s seboj,“ pristavila je teta Jera.

Tako je tudi bilo. Ko je prošlo zopet leto dni, prinesel je Janezek „perijohe“ in notri je bil v prvem razredu zapisan na prvem mestu z debelimi črkami. Barbka in Andrejček sicer nista prav vedela, kaj to pomeni, a vesela sta bila vender. O počitnicah so se igrali malo ne vsak dan „mašo“. Janezek je bil gospod; oblekel je vrhu svoje obleke še dolgo srajco. Andrejček mu je stregel; Barbka je bila pa pevka. Tudi pridigo je napravil mladi „gospod“, seveda po

svoje, a vender tako, da sta si teta Jera in mati njegova, ki sta skrivaj poslušali, brisali oči.

Janezek sploh ni drugzega govoril, kakor to, da bode gospod — duhoven. Barbki je obetal, da bode šla ž njim za gospodinjo, Andrejčku pa, da bode za logarja pri očetu. —

Logar se je skrbno in vestno držal svoje obljube. Andrejček mu je bil ljub, kakor kateri izmej njegovih. Ko je nekoliko dorastel, vzel ga je res v poduk. Jemal ga je s seboj v gozd in pripravljaj za njegov prihodnji stan. Ta stan se je Andrejčku tako priljubil, da ni imel večjega veselja, nego spremljati svojega gospodarja-očeta v njegovej službi. Kmalu mu je bila puška domača; streljati se je naučil, da se mu je logar kar čudil, tako ravno roko je imel. Nobene nevarnosti se ni bal; vsega se je upal. Mati njegova ga je često svarila, naj se varuje, naj se izogiblje nevarnosti, naj ne bo tako predrzen, ali prijazno se jej je nasmijal, rekoč:

„Mati, če bi bili vi lovec, drugače bi govorili. Vi še ne veste nè, kako je to prijetno: puško imeti za tovarišico in braniteljico.“

Opomini mu niso nič izdali, seveda, le kar se tiče lovstva. Sicer pa je bil še vedno poslušen in pobožen deček, ali recimo: vže mladenič, ki je rad slušal gospodarja in mater in ljubil Boga in se ga bal razžaliti z grehom, kakor nekdanj, ko je bil še otrok.

IV.

Preskočimo nekaj let! Andrejček je vže doraščen v krepkega dvaindvajsetletnega mladeniča. Ves logarski posel vže opravlja; gospodar mu vse zaupa. Malo je manjkalo, da ga niso potrdili k vojakom, a kot jedinega sina matere vdove oprostili so ga naposled. Barbka je vže tudi dorasla brhka deklica. In Janezek? Prav kakor je prorokoval o sebi kot otrok, tako se je tudi zgodilo. Po končanej osmej šoli je šel študirat za „gospoda“. In ravno letos je imel biti za vse Bikovje tako vesel in znamenit dan — nova maša logarjevega gospoda. Z otroci se je tedaj marsikaj izpremenilo, s starimi nič, razven to, da so se precej postarali. Mir, veselje, sreča, ki je vela pred šestnajstimi leti, ko so se prvič sestali, se tudi po pretečenem tolikem času ni zmanjšala med njimi. Radost, ki so jo jim delali dorasli otroci, bila je nepopisljiva. Andrejčkova mati se je vedno bolj sprijaznila s sinovim stanom; no, še prav v sreči ga je bila vesela, ko je v svojej zelenej obleki s peresi za klobukom in s puško ob rami moško in postavno stopal v svojej službi. Vlasti lovski tatovi so se ga bali. Redko se je kateri priklatil v gozde, njegovemu gospodarju v oskrbljevanje izročene, in če se je, slabo se mu je godilo; kajti gotovo sta bila z Andrejem takoj skupaj. Gospodar ga je zato še bolj čislal in obetal mu je, da mu čez nekoliko let prepusti službo in dom. Saj ga je vzel za svojega, hotel je tedaj tudi ravnati ž njim, kakor s svojim.

Bilo je še nekaj tednov pred novo mašo. Pri logarju so vže pripravljali za ta dan; hoteli so ga proslaviti svečano in dostojno, kakor se takemu dnevu spodobi. — Andrej in gospodar sta bila vsak dan z doma, pokazali so se namreč zopet lovski in lesni tatovi v obližji. Vže nekoliko nejevoljen, da mora toliko časa, celih štirinajst dni, laziti za to svojatjo, stopa Andrej nekega lepega popoldne po gozdu. Kar začuje od strani strel. Poslušaj in se tiho in brzo plazi naprej, skrivaje se za drevesa.

Ne daleč od sebe zagleda raztrganega, umazanega človeka s puško ob rami, ki se ravno pripogiba, da bi spravil ustreljeno srno v vrečo. Splazi se zanj, skoči k njemu, vzame mu puško in prime ga za roke. Ali ta se ne pusti kar meni nič tebi nič odpeljati. Boj se prične. Toda kaj bode slabotni mladenič proti takemu hrustu, kakeršen je bil Andrej. Po kratkem boji je lovski tat na tleh zvezan in za malo časa ga vže žene Andrej po bližnjici proti domu. Nekaj časa molčita. Zdaj se obrne Andrej in osorno vpraša:

„Lupež, kje imaš še druge cigane? Saj vas mora biti več, a tudi one polovimo, — prav gotovo!“

„Saj nisem cigan.“

„Podoben si vže bolj ciganu, kakor vsakemu drugemu. Od kod pa si?“

„S Studenega.“

„S Studenega praviš; čegav pa, kako se pravi pri hiši?“

„Nimamo hiše, prodali so jo nam; reklo se je pri Ažmanu!“

„Kaj, pri Ažmanu; ali ti ni imé Jaka?“ Spoznal ga je.

„Dà, Jaka mi je imé. Pa odkod me poznate?“

„Od kod te poznam? O, to nič ne dé; kje pa je tvoja mati?“

„Umrla je vže davno.“

„In oče?“

„Oče, — moj oče — nekako težko so mu šle besede iz ust — i no, če ste vže tako sitni, pa bodi: oče moj prosjači po svetu, kje je, Bog si ga vedi.“

„In Matija?“

„Matija je letos v ječi umrl; Podolnikovega Franceta je ubil in za pet let so ga zaprli, pa jim je umrl; — a za božjo voljo, vprašam vas, kako nas vse poznate?“

„To ti vže še povem, — pravi mladi logar, skrivaj si obrisavši solzo z lica, — in ti Jaka, ti si — lovski tat. Kaj pa te je k temu privedlo?“

„Dela nimam, živeti pa moram, zato sem se tega lotil.“

„Ali bi delal, če bi imel?“

„O rad, prav rad. Pa kaj hočem. Oče moj in starejši brat sta mi zapravila dom, lep dom in zdaj sem berač; pa si nisem sam kriv; in če si življenja iščem v gozdu pri živalih, me pa uklepate in hočete zapreti. Vsi ste goljufje, vsi! — Razvnel se je zvezani Jaka in skušal pretrgati vezí. Pomilovalno ga gleda Andrej in mu pravi:

„No, če bodeš mirno stopal z menoj, odvežem te.“

„Bom.“

Odveže ga in za roko ga vodeč, pripelje ga domov, kjer ga zaprè v čumnato, kot sploh lovske tatove. Jaka ni spoznal v njem nekdanjega Petrovčinega Andrejčka. Ta se je zamislil. Prišli so mu pred oči tisti časi, ko je živel na Studenem, ko so ga še zaničevali otroci njegovega osornega strijca. Morda bi bil tudi on sam ravno tak — tat, če bi jih bil takrat ubogal. In kako je Bog vse naredil? Kako hudo jih je kaznoval. Brez hiše se klatijo po svetu; oče prosjak, starejši sin umrl kot ubijalec, mlajši — tat!

„O moj Bog, kako se ti zahvalim, da si mene tako osrečil.“ Tako je vzkliknil in zmolil nekaj očenašev za dušo rajnkega Matije.

Svojej materi je kmalu povedal, kakega jetnika ima. Tudi ona se je začudila in prestrašena rekla:

„O bore ljudjé! Samega dobrega vajeni in zdaj so na takem! Takój bi jim pomagala, če bi mogla.“

Dolgo časa sta se še razgovarjala mati in sin in hvalila božjo previdnost.

Andreju je zazôrel neki sklep! V čumnato k ujetemu Jaku stopi, dobi ga, da se je jokal. Smili se mu; sede k njemu in mu prijazno reče:

„Kaj nè, Jaka, če bi ti imel zdaj domačijo, drugače bi živel?“

Plaho pogleda ta k višku, obriše si oči in vzdihne: „O pač drugače! Pa saj je moralo tako priti. Bog me je kaznoval.“

„Kaj ne, pošteno bi delal in skrbel za dušo in za telo, — za dušo tudi, ali ne misliš takó, Jaka? Glej, jaz, — jaz, Petrovčin Andrej, hočem ti pomagati, kar se bo dalo, če mi to obljubiš.“

„Ka-aj? — — Andrej — si — ste vi?“

Precej časa sta se še razgovarjala in veselo sta se oba ločila. Jaka ni imel še pokvarjenega srca in dobra beseda ga je omečila.

Andrej je pa brž poiskal teto Jero, poklical jo na stran in jej rekel:

„Teta, vi imate nekaj denarja, kaj ne? Dajte ga meni!“

Stara žena se na vso moč začudi takemu govorjenju in skoraj malo jezna odgovori:

„I, kaj pa ti je? Saj sem tako vse, kar sem si prihranila, namenila tebi in tvojej materi. Zdaj me pa tako-le vprašaj. Ali se to spodobi? — Kar tako, meni nič, tebi nič: dajte mi denar! Prav huda sem. Kaj pa bodeš z denarjem?“

Ko jej Andrej pové, kako in kaj, da misli preskrbeti Jaku Ažmanovemu kako malo domačijo, utolaži se teta seveda in po kratkem pregovarjanji tudi udá. —

Dva dni pozneje je Andrej vže stopal popotno opravljen proti Studenem. Zamišljen je bil. Spominal se je pota, ki ga je hodil z materjo kot šestleten deček, žalosten, brez doma, brez pomoči. Prišel je na kraj, kjer sta z materjo pred leti kosila. In prav tam opazil je na trhlem štoru sedeti starega moža, umazanega in raztrganega. Domislil se je materinih besed, kako Bog vsem preskrbljuje živeža. Ko pride mimo berača, in ga ta zagleda, čuje gorak vzdihljaj. Berač se strese in roké povzdigne k višku, slabo govoreč:

„O, sam Bog vas je prinesel! Mislil sem, da od gladá umrjem.“

Andrej ga bliže pogleda in spozna v njem — Ažmana. Brž mu dá iz torbice mesá in kruha, pomoli mu požirek vina, sede poleg njega in ko se mož nekoliko okrepeča, prične se ž njim pogovarjati. Berač ga ne spozna. Toži mu svoje siromaštvo in pripoveduje mu, kako je osiromašil. Andrej ne more več skrivati solz; goreče objame starca in mu reče:

„Oče, bodite brez skrbi! Tudi za vas bodem poskrbel, da bode v miru preživeli svoje stare dni. Ali me ne poznate več, strije, — Andreja, sinú vašega brata. Strije ste moj in ne bodem vas zapustil.“

Kaj bi še dalje pravil, kaka čutila so navdajala starega Ažmana pri teh besedah. Ko sta se še nekaj časa razgovarjala, vstaneta in oba vesela, oba pristrčno zadovoljna, skupaj potujeta proti Studenemu na kupčijo.

* * *

V nedeljo po sv. Jakobu je bila v Bikovji nova maša. Pel jo je logarjev gospod Janez. Vse je bilo veselo; vsa fara se je radovala lepega praznika, a najbolj logarjeva družina. Povabljena sta bila tudi stari Ažman in njegov sin Jaka, ki je ravnokar dostal kazen za svoj prestopok. Novomašnikov oče jima je napravil novo obleko. Mej pojedino pa je izročil Andrej kupno pismo Jaku, češ, da je odslej Ažmanova koča njegova svojina. Kupil jo je od sedanjega lastnika za Jerine denarje. To je bilo njegovo maščevanje. Logarjeva hiša je dobila kmalu novega gospodarja — Andreja. Stari logar mu je izročil gospodarstvo in službo, počival bi bil rad na stare dni. Gospodinja hiši je Barbka. Andrej še zdaj rad pripoveduje svoje dogodke in vedno pravi, da ga je Bog poplačal zato, ker se je kot deček bal razžaliti ga in takó je dospel k sreči in blagostanju le — s pomočjo Božjo.

J. Sovran.

Svečnica.

Ura v stolpu osem bije,
Téma zêmlje več ne krije;
Solnce k nam vže žarke lije,
Mrzel veter zunaj brije.

Cerkev pražnje se obleče,
Zunaj v biserih leskeče,
Znotraj sveče pa gorijo,
Gori k nebu vse plamtijo.

Vidiš dečka, v rôki svečo
Ima belo in gorečo;
Se veselje na obrazu
Vidi mu, če tudi v mrazu.

Prostor velik okrog njega,
Cerkev krasna še obsega;
Danes poln je ljudske gnječe,
V rokah mnogih vidiš sveče.

Luč pri luči, mnogobrojne
Lepe so in vse dostojne,
Mašnik pa jih blagoslavlja,
Sveti dar potem opravlja.

Ko končano sveto delo,
Staro, mlado je veselo.
Vse domón je zdaj hitélo,
Sveče, blagoslov imélo.

Človek, glej! življenje kratko,
Tvoje je, v mladosti sladko;
Pa trpljenje kmalu pride,
Kadar ti mladost otide.

Skrbi pa, da prej ko vgasne
Ti življenja luč, da časne,
Večne rešiš se nesreče,
Blagoslov dobiš — kot sveče!

Zdravko.

